

Bijlage VIII

Doelenboom

Bijlage VIII: Doelenboom

Inhoudsopgave

1. Gemeenschappelijke basis voor doelenboom waterschapsverordening	2
1.1 Inleiding.....	2
1.2 Toelichting.....	3
1.2.1 Werkblad: basis voor doelenboom	3
1.2.2 Werkblad: toelichting doelen	3
1.2.3 Definities	4
1.2.4 User stories	5
2. Voorbeeld doelenbomen	6
2.1 Doelenboom WDOD/HDSR	6
2.2 Doelenboom HHD	6

1. Gemeenschappelijke basis voor doelenboom waterschapsverordening

1.1 Inleiding

De basis-doelenboom voor de waterschapsverordening is een hulpmiddel om een gemeenschappelijk vertrekpunt te hebben om bij het opzetten van een lokale doelenboom binnen het eigen waterschap een lokale doelenboom op te zetten. De boom is bedoeld als een gemeenschappelijke basis voor de waterschappen en, voor intern gebruik. Hij vormt een onderdeel van de handreiking waterschapsverordening, maar kan in theorie ook gebruikt worden voor andere beleidsinstrumenten. De doelenboom is ontstaan door samenwerking van Delfland, Drents Overijsselse Delta, Rijnland, Schieland en de Krimpenerwaard, Stichtse Rijnlanden, Vechtstromen, Arcadis en TROWA.

De doelenboom helpt om te bepalen waar we als waterschap voor staan en uit welke doelen, functies en sleutelfactoren dit bestaat. Hierbij is de insteek om het generiek te houden zodat het de doelenboom voor iedereen bruikbaar is, maar ook om voldoende specifieke inhoud mee te geven. Het geeft een gestructureerd overzicht van de taken, doelen, functies en bijbehorende sleutelfactoren, assets en normen om zo te komen tot doelgerichte digitale regelgeving. Om het overzichtelijk te houden is één set van doelen en functies gedefinieerd. Dit is nodig om onze totale set aan doelen, behorend bij onze taken volgend uit de Omgevingswet, te definiëren, te analyseren en te behalen. Activiteiten vormen het vertrekpunt voor de initiatiefnemer en de waterschapsverordening. De doelenboom helpt om te bepalen op welke doelen een activiteit van invloed kan zijn. Vervolgens wordt aan de hand van de taken en het beleid van het waterschap afgewogen welke regulering nodig is om de doelen te beschermen of te stimuleren.

Bij deze bijlage behoren nog drie andere documenten:

- VIII.1 (Excel-bestand): Gemeenschappelijke basis voor een doelenboom voor de waterschapsverordening met een overzicht van taken, doelen en functies [zie hiervoor link: https://www.hetwaterschapshuis.nl/mgd/files/VIII.1_Gemeenschap_doelenboom_WSV_def_versie_2.0.xlsx]
- VIII.2 (PNG-bestand): Doelenboom WDOD/HDSR [zie hiervoor link: https://www.hetwaterschapshuis.nl/mgd/files/VIII.2_Doelenboom_WDOD-HDSR_voorbeeld.png]
- VIII.3 (Pdf-bestand): Doelenboom HHD [zie hiervoor link: https://www.hetwaterschapshuis.nl/mgd/files/VIII.3_Doelenboom_HHDelfland_voorbeeld.pdf]

1.2 Toelichting

1.2.1 Werkblad: basis voor doelenboom

Zie VIII.1, eerste tabblad. Gemeenschappelijke basis voor een doelenboom voor de waterschapsverordening met een overzicht van taken, doelen en functies.

Tabel 1.VIII

Kolom A	Doel van de Omgevingswet, zoals in de Omgevingswet, Staatsblad 2016 is beschreven (artikel 1.3)
Kolom C	Taak van het Waterschap, zoals in de Omgevingswet, Staatsblad 2016 is beschreven (artikel 2.17)
Kolom D	Doel oftewel een gewenste eindsituatie. De doelen zijn afgeleid op basis van de in de Omgevingswet beschreven taken van het waterschap.
Kolom E	Functie van het watersysteem of van een zuiveringstechnisch werk om doel te bereiken
Kolom F	Sleutelfactoren voor het functioneren van het watersysteem. Activiteiten grijpen vaak in op de sleutelfactoren.
Kolom G	Bij de functie behorend gebied of asset
Kolom H	Normen waaraan asset moet voldoen

De voorbeeld doelenboom is gericht op het beschermen van de (functie van) de asset. De functie van de asset zorgt ervoor dat beleidsdoelen worden gehaald.

1.2.2 Werkblad: toelichting doelen

Zie VIII.1, tweede tabblad. Overzicht van de in de Grondwet en Omgevingswet opgenomen artikelen, relevant voor de waterschapverordening.

1.2.3 Definities

Overzicht van aantal definities uit Omgevingswet, Staatsblad 2016 en overige begrippen. Deze zijn gebruikt in de voorbeeld doelenboom:

Tabel 2.bijlageVIII

Omgevingswet <i>Staatsblad 2016, bijlage 1 Begrippen</i>	
Openbaar vuilwaterriool	Voorziening voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater, in beheer bij een gemeente of een rechtspersoon door gemeente met beheer belast.
Stedelijk afvalwater	Huishoudelijk afvalwater of een mengsel daarvan met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander afvalwater.
Zuiveringstechnisch werk	Werk voor het zuiveren van stedelijk afvalwater, in exploitatie bij waterschap of gemeente met inbegrip van het werk voor het transport van stedelijk afvalwater.
Waterstaatswerk	Oppervlaktewaterlichaam, bergingsgebied, waterkering of ondersteunend kunstwerk.
Oppervlaktewaterlichaam	Samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen en de bijbehorende bodem, oevers en, voorzover op grond van de omgevingswet aangewezen drogere oevergebieden, alsmede flora en fauna.
Beschermen	Behouden of verbeteren van de staat of kwaliteit van een onderdeel van de fysieke leefomgeving.
Ecologische Sleutelfactoren¹	Er zijn negen sleutelfactoren die bepalend zijn voor de ecologie in de stilstaande en langzaam stromende oppervlaktewateren. Acht daarvan zijn ecologisch, zie hieronder de volgende definities.
Productiviteit water	Productiviteit water: is de beschikbare hoeveelheid voedingsstoffen in het water te groot en vormen algen of kroos een belemmering.
Lichtklimaat	Lichtklimaat: valt er voldoende licht op de bodem voor plantengroei
Productiviteit bodem	Productiviteit bodem: is de beschikbare hoeveelheid voedingsstoffen in de waterbodem te groot.
Habitatgeschiktheid	Habitatgeschiktheid: voldoet het water aan de belangrijkste eisen die dieren en planten stellen aan hun leefomgeving.
Verspreiding	Verspreiding: is het watersysteem bereikbaar voor verschillende soorten planten en dieren.
Verwijdering	Verwijdering: is er invloed van onderhoud en van vraat op het voorkomen van planten en dieren.
Organische belasting	Organische belasting: is de organische belasting groter dan het systeem aankan.
Toxiciteit	Toxiciteit: is het water giftig voor planten en dieren.

¹ Ecologische sleutelfactoren in het kort (publicatienummer 2015-31), STOWA. Zie website: <https://www.stowa.nl/publicaties/ecologische-sleutelfactoren-het-kort>, geraadpleegd op 15-10-2019.

1.2.4 User stories

Tabel 3.bijlageVIII. Overzicht van een aantal user stories

Als...	wil ik...	zodat ik...
bewoner	dat mijn afvalwater op een adequate manier wordt gezuiverd	gezond blijf na het zwemmen in oppervlaktewater.
bewoner	er (bijna) zeker van kunnen zijn dat er geen wateroverlast zal ontstaan	met een veilig gevoel kan wonen en werken in mijn streek.
gemeente	de hoeveelheid verhard oppervlak beperken	het overlopen van de riolen kan voorkomen.
gemeente	een adequate verkeersdoorstroming via wegen op waterkeringen	files op de overige wegen in de gemeente worden voorkomen.
huiseigenaar	het grondwaterwaterpeil kunnen (laten) regelen	erop kan vertrouwen dat de houten palen van mijn fundering intact blijven.
huiseigenaar	schoon grondwater uit mijn put kunnen halen	mijn tuin ermee kan besproeien.
initiatiefnemer	voldoende water uit het grondwater kunnen pompen	mijn bouwgrond kan besproeien om het gewas te laten groeien.
initiatiefnemer	voldoende water uit het oppervlaktewater kunnen pompen	mijn bouwgrond kan besproeien om het gewas te laten groeien.
natuurbeheerder	dat de meeste neerslag in het natuurgebied achterblijft	het natuurgebied qua watertoevoer zoveel mogelijk zelfvoorzienend is.
natuurbeheerder	het waterpeil kunnen (laten) regelen	voor de gewenste biologische structuur in het natuurgebied kan zorgen.
schipper	snelwerkende en betrouwbare schutsluizen op het oppervlaktewater	de lading van mijn schip snel en voorspelbaar kan afleveren.
schipper	voldoende diepgang hebben op het oppervlaktewater	de lading van mijn schip probleemloos kan transporteren.
waterschap	de hoeveelheid verhard oppervlak binnen de bebouwde kom beperken	de hoeveelheid rioolwater die naar de RWZI gaat beperkt blijft.
waterschap	de hoeveelheid verhard oppervlak buiten de bebouwde kom beperken	pieken in de waterafvoer via het oppervlaktewater worden voorkomen.
waterschap	ervoor kunnen zorgen dat mijn waterkeringen in goede conditie zijn	overstroming van het beheergebied kan voorkomen.
waterschap	obstakels in het oppervlaktewater indien mogelijk beperken	het benodigde onderhoud op een efficiënte manier kan uitvoeren.
waterschap	onder (bijna) alle omstandigheden het oppervlaktewaterpeil kunnen regelen	(bijna) overal in het beheergebied voor afdoende water kan zorgen.

2. Voorbeeld doelenbomen

Verschillende waterschappen zijn inmiddels gevorderd met het opstellen van een doelenboom (zie VIII.2 en 3). Dit zijn concept versies die iteratief verbeterd en vormgegeven worden. Het is ontstaan vanuit het analyseren van bestaand beleid, in de voorbeelden zijn de onderste doelen nog niet gekoppeld aan risicoafwegingen met bijbehorende beslissingstabellen en regels. De inhoudelijke discussies vergen detaillering en tijd. Dit kan het best lokaal vormgegeven worden, waarbij principes, uniformering en samenhang vanuit TROWA worden ondersteund. Bijvoorbeeld via documentatie en/of workshops. Bij workshops worden de beschikbare doelenbomen van waterschappen gebruikt en wordt geprobeerd dit iteratief met elkaar verder te brengen en lokaal toe te passen.

Eén voorbeeld ter inspiratie is van Waterschap Drents Overijsselse Delta en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (WDOD/HDSR). Deze doelenboom heeft een focus op specifieke operationele doelen met strikte onderlinge verbanden. Het andere voorbeeld is die van het Hoogheemraadschap van Delfland (HHD). Deze doelenboom focust meer op hogere tactische doelen in relatie met de rol in de omgeving. Beiden geven een interessant inzicht in de praktische uitwerking van doelenbomen. Nader beschouwd zitten hier veel overeenkomende principes in.

De voorbeelden worden verder uitgewerkt en geïntegreerd in de bijlage van de Handreiking waterschapsverordening. De ondersteuning voor de implementatie komt aan de orde in hoofdstuk van 4 van de handreiking (zie paragraaf 4.3) en wordt onderdeel van interactieve workshops.

2.1 Doelenboom WDOD/HDSR

Zie VIII.2

Algemene toelichting

- Begint vanuit de taken van het waterschap.
- Geredeneerd van boven naar beneden, en van beneden naar boven.
- Kent rond de twintig iteraties, allemaal serieuze verbeterlagen. Dit gebeurt nog steeds.
- Beleid is grotendeels losgelaten, voornamelijk vanuit de techniek uit het werkveld (fysische laag) ingestoken en wat je daarin tegenkomt. Dit is een keuze.
- Dit voorbeeld is tot en met het niveau van operationele doelen uitgewerkt, daaronder (niet in dit voorbeeld) loopt de doelenboom via beslissingstabellen verder tot en met regels.
- Elk doel is een beslissingstabel en daaronder liggen één of meerder andere doelen (beslissingstabellen). De lijnen tonen de relaties daartussen. Het is een gelaagd systeem.
- Dwarsverbanden tussen de doelen bestaan niet. Dan creëert immers een netwerk dat de complexiteit sterk verhoogd. Dus het kent alleen strikte onderlinge relaties.
- Op het moment dat je voldoet aan alle voorwaarden in de onderliggende beslissingstabel, vormt de uitkomst input voor de hogere beslissingstabel.
- Voor de gebruiker wordt het systeem van beslissingstabellen van beneden naar boven doorgelopen.

2.2 Doelenboom HHD

Zie VIII.3